

תנשמו: איך להגיב לאדם שמקטין אתכם?

¹הראשון לציון, הגאון הרב עובדיה יוסף, היה אדם החלטי. כאשר סבר שצריך להעמיד פסק הלכתי, עשה זאת גם כשהדבר היה כרוך בוויכוחים עם גדולי עולם. אחרי פטירתו מצאו חוברת מעניינת בארון הספרים שלו: קונטרס שכתב תלמיד חכם כנגד פסק הלכתי שלו, ועל דפי הקונטרס היו רשומות תגובות ענייניות של הרב עובדיה. על שורה אחת כתב: "כבר השבתי במקום אחר". על שורה אחרת כתב: "לא הבין את גישתי" וכיוצא בזה.

הדבר המעניין הוא, שהרב עובדיה לא פרסם את התגובות לקונטרס ברבים. כך שמטרת הכתיבה לא הייתה לשם התנצחות עם התוקף. הוא גם לא נעלב מהקונטרס ולא השליך אותו לפח הזבל. הייתה לו את היכולת לנהל את האירוע מהראש ולבחון את הדברים עבור עצמו, לוודא שהפסק שלו מדויק.

אחד הרגעים הקשים בחיים הוא כשנתקלים באנשים שבאים להקטין אותנו. לא משנה כמה נהיה נחמדים וסבלניים, בסופו של דבר, ניתקל בבעלי אינטרסים שיפעלו להחליש אותנו. וכאן התגובות נעות בדרך כלל בין חרם למלחמה. רבים בוחרים להחרים את המקטין ולנתק עמו כליל את הקשר, יש שמשיבים מלחמה ומתעלים את האנרגיה לחילופי מהלומות.

האם יש דרך שלישית? אנו רוצים לדבר על נקודה מעוררת השראה בתגובת משה לאויביו הוותיקים, דתן ואבירם. השאלה הגדולה היא: איפה כבוד התורה? כיצד משה מעניק פרס לדתן ואבירם? מדוע פונה למשא ומתן ומעצים אותם? הרי מי כמותו יודע שהם מתעבים אותו ובזים לו. הם בשום אופן לא יניחו לו לנצח, וקל וחומר כשהמאבק בן עשרות השנים נגדו, סוף-סוף תופס תאוצה. לשם מה הוא פונה אליהם להידברות ופשוט מזמין אותם לחבוט בו?

מחלוקת קורח פרצה בנקודת זמן קשה למנהיגותו של משה. בתשעה באב שבו המרגלים בוכים ונגזרה הגזירה החמורה ביותר מאז המבול: כל הדור ימות בחולות המדבר ולא יגיע לארץ ישראל. בעצם, משימתו המרכזית של משה רבנו לא תגיע ליעדה.

וכשמצב הרוח על הפנים, כל התסכולים הישנים פורצים החוצה. ביטוי חד אומר: "כשהעניות דופקת בדלת, שלום הבית בורח מהחלון". כשאנשים לא מצליחים לממש את עצמם, הבעיות הקטנות הופכות להיות גדולות. קורח מנצל את השבר שאחרי המרגלים, כדי ללבות שנהא במנהיגותו של משה. הוא קם וצועק: "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'?" כלומר, מי שם אתכם לדבר בשם הקב"ה? מי הסמיך את משה למנות את אחיו לכהן גדול ואת בני אחיו ליורשיו? הרי "כל העדה כולם קדושים" ואם הקב"ה ירצה, ידבר אתנו בעצמו, כמו שעשה במתן תורה?

אבל האויב האמתי הוא לא קרח. קורח בסך הכול רצה ג'ובים, משרות לעצמו ולילדיו. ועם אנשים שרוצים כבוד אפשר להגיע להסדר. השונאים האמתיים היו שניים אחרים: זוג אחים שרצו את הראש של משה. הם לא חיפשו לגדל את עצמם, כמו שנדרו לסלק את משה מהדרך.

כשמשה רבנו חוזר אחורה בתום ארבעים השנים ומסכם את תולדות ישראל במדבר, הוא כלל אינו מזכיר את קרח ותמורתו בוחר בשתי דמויות אחרות:

1. דברים י"ו: ואשר עשה לדתן ואבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה האדמה את פיה ותבלעם את בתיהם ואת אוהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם.

דוד המלך אומר עוד יותר מפורש: **תהלים קו:** ויקנאו למשה במחנה לאהרן קדוש ה', תפתח ארץ ותבלע דתן ותכס על עדת אבירם.

¹ https://www.youtube.com/watch?v=2ITFUd_oHG0, הסיפור מופיע כעשר דקות אחרי תחילת השיעור.

זאת לא עדת קורח. ראשי האפוזיציה הם בכלל אחרים: עדת דתן ואבירים. וכאן קורה דבר תמוה ביותר: בהתחלה, משה פונה אל אנשי קרח ומנסה לפייס אותם. הוא מסביר שהם זכו למספיק כבוד בתור בני לוי, השבט שמנהל את הבית ואין להם מה להתלונן. אבל אז ממשיך עם צעד תמוה שנשמע מעט תמים: הוא שולח לשונאיו האמתיים למשא ומתן.

במדבר טז: וישלח משה לקרא לדתן ולאבירים בני אליאב. ויאמרו לא נעלה: המעט כי העליתנו מארץ זבת חלב ודבש להמיתנו במדבר כי תשתרר עלינו גם השתרר!?

הם כמובן לא מפספסים את ההזדמנות שקיבלו ומטיחים במשה דברים נוראים: לא מספיק ש"סחבת אותנו מארץ זבת חלב ודבש"?! - כן, ארץ מצרים ממנה יצאו היא "ארץ זבת חלב ודבש"! בכך מגלים את צפונות לבבם: עצם מנהיגותו של משה שהיה "האיש אשר העלנו מארץ מצרים" היא כישלון מוחלט. כי הם לא חיפשו כבוד, כמו שחיפשו לחסל את משה עצמו.

וכל אחד שואל: לשם מה משה פנה אליהם בכלל? למה בנה את המנהיגות שלהם? הם לא היו נשיאים ולא ראשי עדה ולמה להעניק לצמד בעלי המחלוקת הללו את הכבוד הגדול?²

כדי להבין עד כמה תגובת משה תמוהה, הבה נחקור כמה זמן נמשכת הרדיפה שלהם אחריו. עיון בפסוקים מעלה שהם רודפים אותו יותר משישים שנה!³ משה רבינו היה אז בן שמונים ואחד (שנה ורבע אחרי יציאת מצרים), אבל הם רודפים אחריו מאז היה נער. חיים שלמים של שנה.

התורה זורקת רמז שחוזר על עצמו שוב ושוב: בכל פעם שמשה מנסה להוביל מהלך דרמטי, קמים מולו "אנשים" ונאבקים בו. המקרה הראשון התרחש עוד בהיותו נער במצרים. משה יצא מארמון פרעה וראה איש מצרי מכה איש יהודי. משה הביט כה וכה וירא כי אין איש וטמן את המצרי בחול. למחרת יצא שוב מהארמון וראה שני אנשים עברים נצים. הוא ניסה להפריד ביניהם ואז אחד אמר: 'ממך צריך להיזהר, אתה מחסל את מי שעומד בדרכך'. משה נחרד: "אכן נודע הדבר".

שני האנשים הללו לא נעצרו והלכו והלשינו עליו לפרעה והמלך הוציא עליו גזר דין מוות. משה נאלץ לברוח ממצרים לשישים שנה בגלל הפחד מהרדיפה של הצמד הזה.

2. שמות ב: ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע למה תכה רעך: ויאמר מי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אתה אמר כאשר הרגת את המצרי?! וירא משה ויאמר אכן נודע הדבר וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרג את משה.

מי היו שני האנשים הללו? רש"י: שני אנשים עבריים – דתן ואבירים. שפתי חכמים יג: דכתיב הכא שני אנשים וכתב התם [בפרשתנו לגבי דתן ואבירים] 'סורו נא מעל אוהלי האנשים הרשעים האלה'.

חלפו שישים שנה של בריחה בגללם, בהן העם סבל והתענה תחת שלטון פרעה, ומשה הצטווה לשוב למצרים לגאול את ישראל. הקב"ה מדגיש במעמד הסנה: "מתו האנשים המבקשים את נפשך". כלומר, לא הייתי מחזיר אותך למצרים, לולי השונאים הוותיקים שלך מתו. חלפו שישים שנה והקב"ה עוד זוכר את הסכנה מהם. חז"ל מסבירים שהם הפכו לעניים ולכן נחשבו כמתים.

חלפה עוד שנה דרמטית, משה הוציא את ישראל ממצרים והראה פלאי פלאות. העם היה מוקסם מהמנהיג האלוקי שהוביל אותם – חוץ משני אנשים. הם מחליטים לקלקל את החגיגה. למה? ככה! כי אם משה רוצה דבר אחד, אנחנו רוצים את ההיפך.

שמות טז: וייתירו אנשים ממנו עד בקר וירם תולעים ויבאש. רש"י: וייתירו אנשים – דתן ואבירים.

² בדיחה: שני קבצנים מוסלמים פשטו יד בתחנת הרכבת בלונדון. אנשים שעברו ליד מוחמד זרקו לו מטבעות בצלחת, אבל איש לא הסתכל על סעיד. בסוף היום ספר מוחמד מאה ליש"ט ואילו סעיד יוצא בקושי עם 2 לירה. סעיד התרגז ושאל "איך המזל עובד עבורך?"

"פשוט", אמר מוחמד, "תראה מה כתוב על השלט שלך: 'יש לי אישה ושישה ילדים לפרנס'. לא מעניין. אני כתבתי על השלט שלי: 'חסרים לי עשר ליש"ט כדי לחזור לפקיסטן'..."

³ זאת דעה ממוצעת שמשה היה בן 20 כשהרג את המצרי והרי חזר למצרים בגיל 80. בנוסף, יש דעות שהיה בן 12 ויש דעות בן 40.

ואז מגיע המקרה השלישי. הם מקבלים אומץ ומחפשים ראש ומנהיג לתנועה שתשיב אותם למצרים!

במדבר יד: ויאמרו איש אל אחיו [אחרי עדות המרגלים] נתנה ראש ונשובה מצרימה.

כאן הם מעלים הילוך ומחפשים מנהיג לעומתי למשה, ששייב אותם למצרים. וכמובן, כל הזעם והשנאה המבעבעים עשרות שנים, פורצים כלבה רותחת אחרי חטא המרגלים.

ואולם האמת היא שהסיפור הרבה יותר כואב. עלינו להיכנס לעובדה מרתקת שמלמדת עד כמה השנאה שלהם הייתה מעבר להיגיון. היא הייתה כרוכה בכפיות טובה עלובה: **דתן היה חייב את חייו למשה**. משה התגייס להציל אותו ממוות תוך שמוסר נפשו – ותגובתם הייתה שנהא ונקמה.

הוזכר קודם שהמריבה הראשונה הייתה כשהתקוטטו ביניהם ומשה התערב "למה תכה רעך", ואז הם התריסו את הסוד שמשה הרג את המצרי. אבל מאיפה ידעו שמשה הרג את המצרי? הרי התורה מעידה שמשה נזהר, "ויפן כה וכה וירא כי אין איש" ונדהם לגלות ש"אכן נודע הדבר"? הכרח לטעון שהם לא היו דמויות מבחוזך, אלא הכירו את סיפור המצרי מעצמם ממש. הם היו **סיבת ההריגה**.

ילקוט הראובני: וילך העברי לביתו לגרש את אשתו שנטמאה מן המצרים ותברח האישה ותגד לאבירים אחי האישה. ויהי בבקר שב משה שנית למחנה עברים ומצא דתן ואבירים נצים על זה הגט ויצא אליהם והשיבו לו: הלהרגני אתה אומר?!

עלינו לחזור לעימות הקודם בין משה והמצרי. התורה מתארת שמשה יצא מארמון פרעה וראה איש מצרי מכה איש יהודי. ובכן מה היה הסיפור? דתן היה אחד השוטרים במצרים. הוא היה אחד הממונים להשגיח שהעבדים היהודים יעמדו במכסות העבודה של המצרים. מעל כל עשרה שוטרים כאלו עמד "נוגש" מצרי שתפקידו היה לפקח על השוטרים היהודים. לפנות בוקר אחד נכנס הנוגש המצרי לביתו של דתן כדי להעיר אותו לעבודת השיטור ואחרי שדתן יצא, חזר שוב לביתו ופגע באשתו, שלומית בת דברי למטה דן. כשדתן שב מהעבודה ושמע מה עשה המצרי לאשתו, הלך להכות אותו. בדיוק אז הגיע משה וראה אותם רבים ועשה למצרי כאשר הגיע לו.

בהמשך החליט דתן להתגרש מאשתו (שהייתה הרה מהמצרי וילדה את המגדף המסופר בסוף פרשת אמור, ואכמ"ל). הלכה אותה אישה לאבירים שהיה אח שלה וסיפרה שדתן רוצה לגרש אותה. על זה היה המכות בין דתן לאבירים, בין האח – אבירם והבעל - דתן, על הגט לשלומית שהייתה אשת דתן ואחות אבירם. וכך הכירו היטב, בצורה אישית, את סיפור הריגת המצרי.

[ראו הבהרה חשובה בהערה⁴ על תמיהה בדברי המדרש הללון].

נמצא שדתן היה כפוי טובה מבהיל. משה הרג את המצרי כדי להציל חייו והכרת הטובה הייתה בכך שהלך והלשין לפרעה שמשה הרג המצרי. כך שמדובר היה בשנאה פתולוגית שלא ניתנת לריפוי.

המהר"ל מסכם את מערכת היחסים בין משה ואהרן לדתן ואבירים בתובנה מיוחדת:

מהר"ל גבורות ה' יט: כאשר תבין דברי חכמים [אודות אורך הרדיפה במשה] תדע כי ... כאשר זכו ישראל לשני אנשים נבדלים במעלה והם משה ואהרן, גם זה לעומת זה כי הרע הוא לעומת הטוב תמיד, לכך היה מישראל ב' אנשים רשעים נבדלים לרע, מתנגדים תמיד למשה ולתורתו.

לכל אדם יש מישהו עומד נגדו להכשילו. כדי לאפשר בחירה חופשית, שומר הקב"ה על איזון בין הטוב והרע ולכן כנגד מורמים מעם כמשה ואהרן, נבחרו שני אחים בעלי עצמה שתפקידם היה להחליש את המנהיגות של משה ואהרן. כנראה שלאף אחד לא קל בחיים...

וכאן, אחרי שישים שנה של רדיפות על הגיוניות, משה מנסה לפתוח איתם בהידברות. לשם מה?

⁴ מדברי המדרש יוצא שדתן ואבירים היו אחים בני אליאב וגם גיסים, כי דתן היה נשוי לשלומית אחות אבירם. ואולם אם היו אחים, אז גם שלומית היא אחותם ואיך דתן נשא אחותו? ובעיקר: הרי דתן ואבירים היו בני אליאב משבט ראובן ואילו שלומית בת דברי למטה דן? צריך לומר כך: דתן ואבירים היו אחים מהאב – מאליאב, אבל נולדו משתי אימהות שונות, נשות אליאב. מנגד, שלומית הייתה אחותו למחצה של אבירם – רק מהאימא, וכלל לא אחותו של דתן ולכן הייתה יכולה להינשא לו.

בעמדנו בימים הסמוכים ל-ג' תמוז, אין מתאים יותר מלהציג פרשנות מבריקה מהרבי על תפיסת האדם הנכונה ועל החלקים הנסתרים בנפש שפעמים רבות חומקים מאתנו בלהט המחלוקת.

ב. ישנו קטע מופלא בעניין אחר לגמרי, בשיחה בפרשת שמות – וכאשר מחברים את הדברים לכאן, מקבלים תובנה מדהימה על מערכת היחסים בין משה ודתן ואבירם. לא ראיתי שהרבי יחבר ישירות בין הדברים, אבל המהלכים הידועים של הרבי בשיחות לפרשת קרח (שאחד המיוחדים ביניהם יובא לקמן), נראים כדבר אחד עם ההערה המופלאה הזו.

משה סחב בזיכרוננו עוד אירוע מההיסטוריה של דתן ואבירם. הרגע ההוא האיר אלומת אור עצומה על הזוג הזה ולימד את תובנת התובנות של החיים: אין אדם רע, יש אדם **שיש בו רע**. אין אדם רע, יש אדם שהרע משגע אותו ומטריף אותו על דעתו. והאמת היא **שאותו אדם שהוא האיש הרע ביותר נגדך, הוא האיש הטוב ביותר לאנשים אחרים**⁵.

זה היה אחד הימים הקשים בחיי משה. הוא הגיע למצרים להתחיל שליחותו מול פרעה, ובתגובה הכריז פרעה על הקשחת העבדות של ישראל. הוא קרא לשוטרים היהודיים וציווה אותם גזרה אכזרית: מעתה העבדים יאלצו להכין בעצמם את התבן עבור הלבנים ועדיין להספיק באותן שעות את כל מכסות העבודה בבנייה.

השוטרים שלא היו מסוגלים להכאיב יותר לעבדים האומללים, סיכנו את חייהם ופרצו לארמונו של פרעה. הם צעקו באוזני הרודן: "למה תעשה כה לעבדיך?". פרעה ענה להם באכזריות "נרפים אתם נרפים" ולכן מתעצלים לעשות את עבודתכם. אחר כך מספרת התורה שקבוצת אנשים פגשה את משה ואהרן והטיחה בהם על השבר הכפול והמכופל שגרמו לישראל.

3. שמות ה': ויבאו שטרי בני ישראל ויצעקו אל פרעה לאמר למה תעשה כה לעבדיך: תבן אין נתן לעבדיך ולבנים אמרים לנו עשו?! והנה עבדיך מכים וקָטַאת עמך ... ויפגעו את משה ואת אהרן ויצבים לקראתם בצאתם מאת פרעה ויאמרו אליהם ירא ה' עליכם וישפוט אשר הבאשתם את ריחוני בעיני פרעה ובעיני עבדיו לתת חרב בידם להורגנו.

מי היו האנשים שצעקו בכאב על משה ואהרן? ומי היו השוטרים שלא היו מסוגלים להרים את השוט על העבדים וסיכנו חייהם להחציף פנים למלך מצרים בכבודו ובעצמו?

רש"י: 'ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים לקראתם' – ורבותינו דרשו (נדרים סד) 'כל נצים וניצבים' הם דתן ואבירם שנאמר בפרשתנו 'ודתן ואבירם יצאו נצבים פתח אהליהם'.

רש"י כותב שהאנשים שכאבו את הכאב של ישראל היו דתן ואבירם. אבל המדרש אומר דבר מדהים:

שמות רבה ה': 'ויפגעו את משה ואת אהרן נצבים' - ויפגעו בהן שוטרי ישראל כשהיו יוצאין מלפני פרעה. מהו 'נצבים' אמרו רז"ל: דתן ואבירם היו עמיהן, שכתוב בהן (במדבר טז, כז) 'ודתן ואבירם יצאו נצבים' - התחילו מחרפין ומגדפין כלפי משה ואהרן.

בצאת השוטרים מפרעה הם התפרצו בצעקות על משה ואהרן ובין השוטרים הללו עצמם היו דתן ואבירם. והרגע ההוא נצרב במוחו של משה: הוא ראה את המורכבות של הזוג הזה. אלו שכלפיו התגלו כ"ד"ר ג'קיל", יצור אלים וחייתי, כלפי ישראל היו רחומים כ"מיסטר הייד". משה למד את השניות שקיימת בתוכו של כל אדם ואת ההבנה העמוקה שאין אדם רע, יש אדם שמסובך עם עצמו.

לקוטי שיחות לא/6: לאחר ששוטרי בני ישראל טענו לפרעה 'למה תעשה כה לעבדיך' ... פגעו דתן ואבירם את משה ואהרן 'ויאמרו אליהם ירא ה' אליכם וישפוט' ... ונמצא שדתן ואבירם השתדלו לטובת ישראל, ובפרט לפי הפירוש שהם היו משוטרי בני ישראל שצעקו על פרעה.

⁵ בחיבור התשובה של המאירי על הפסוק בפרשתנו 'ולא הרעותי את אחד מהם': "לא החזקתי אחד מהם ברע". והם הם דברנו: משה מצהיר כי לא תפס אף אחד מאויביו כ"רע" בעצם מהותו.

[הסיפור הרבה יותר מרשים: האמת היא שלא רק משה יצא מכליו מגדלות אהבת ישראל שלהם, אלא הקב"ה עצמו גמל להם בחסד נפלא. הנה עוד יהלום: בתחילת פרשת בשלח יש פסוק תמוה ביותר:

שמות יד, ג: ואמר פרעה לבני ישראל נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר - **תרגום יונתן:** וימר פרעה לדתן ולאבירם בני ישראל דמשתירון במצרים.

כשפרעה גילה שבני ישראל עזבו את מצרים, החליט לצאת לרדוף אחריהם. אבל התורה אומרת מילים סתומות: "ואמר פרעה לבני ישראל", אבל לאיזה "בני ישראל" דיבר? הרי כולם עזבו את מצרים שלושה ימים קודם? אומר התרגום יונתן פירוש מפתיע: **דתן ואבירם נשארו במצרים**, הם לא יצאו עם כולם, משום שכבר אז סברו שארץ מצרים היא "ארץ זבת חלב ודבש".

אבל רגע, אז איך הגיעו אחר כך למדבר? כיצד חצו את הים? מהרי"ל דיסקין, מרבניה הגדולים של ירושלים לפני כ-130 שנה, אומר חידוש כביר: דתן ואבירם יצאו עם פרעה לרדוף אחרי ישראל ולהחזירם למצרים. ואולם בעוד שפרעה ועבדיו טבעו בים, להם אירע נס והם חצו את המים בבטחה. וכל זה בגלל שזכר להם הקב"ה את מסירות נפשם כשוטרים במצרים.

חידושי מהרי"ל דיסקין שמות ה'ד: השוטרים האחרים שמסרו עצמם על ישראל וסבלו מכות עליהם, וכמו שכתוב ויכנסו שוטרי בני ישראל, אלה זכו שיהיה רוח הקודש שורה עליהן כמובא שם במדרש רבה ... ודתן ואבירם שלא רצו לצאת יחד עם משה וישראל, כמו שכתוב ואישתיירו בארעא דמצרים, לפי שעה זכות המצוה תלה להם לעבור את הים.

הגישה הזו מיישבת פסוק תמוה נוסף בשירת הים:

שמות יד: ויבאו בני ישראל בתוך הים ביבשה והמים להם חומה מימינם ומשמאלם ... ויאמר ה' אל משה נטה את ירך על הים וישבו המים על מצרים על רכבו ועל פרשיו ... וישבו המים ויכסו את הרכב ואת הפרשים לכל חיל פרעה הבאים אחריהם בים לא נשאר בהם עד אחד: **ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים והמים להם חמה מימינם ומשמאלם.**

נשים לב לסדר הפסוקים: בהתחלה מסופר שבני ישראל עברו את הים. אחר כך משה נטה ידיו והים שב לזרום כטבעו ופרעה ועבדיו טבעו במים. ואז **חוזרת התורה ומספרת שבני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים**. אבל בני ישראל עברו מזמן את הים והמים כבר חזרו לזרום כטבעם?

אומר הצדיק רבי חיים מצ'רנוביץ' בספרו **באר מים חיים** פירוש מדהים: **ובני ישראל הלכו ביבשה - מיעוט רבים שנים, לומר כי על שנים נקרע הים והם דתן ואבירם שנשארו ונקרע הים עליהם לבד.**

כעת אפשר להבין למה נאבק משה להציל אותם. הוא האמין **שהאדם יותר גדול מההתנהגות שלו**. יש בו רע, הוא יכול לעולל עוולות חמורות, אבל לעולם לא מאבד את הקול הפנימי שקורא לו לטוב.

אכן המסקנה ההלכתית של הגמרא מההתנהגות של משה היא מתבקשת:

סנהדרין קי, א: ויקם משה וילך אל דתן ואבירם - אמר ריש לקיש: **מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר 'ולא יהיה כקרח וכעדתו'.**

בעוד שהעולם ההלכתי עובד על "חזקות", כלומר על חזקת סבירות כתוצאה מאירועים שחזרו ונשנו. למשל שור שנגח שלוש פעמים, חזקה שהוא מסוכן לציבור והופך להיות מועד. בכל זאת קובעת הגמרא שאין 'חזקה' במחלוקת. אסור להחתיים אדם בחותמת אבוד ולקבוע שהוא חסר תקנה. אלא חובה לשמור על **תקשורת פתוחה** ולנסות שוב ושוב להגיע להידברות בדרכי שלום.

הפץ חיים בשמירת הלשון שער הזכירה אות יז: ואפילו אם הוא רואה בצד אחד שאין הדין עימם וראויים לעונש עובר מחלוקת והיכולת בידו, אפילו הכי יש לו להתאזר בכל כוחו לעשות שלום בין הצדדים ולא יתעצל בזה ... כמו שמצינו אצל משה שהלך לדתן ואבירם ... כי אל יתייאש אדם בדעתו לחשוב שלא יוכל להשלים אלא ירדוף אחרי השלום היום וגם למחר וליום אחר עד שיגיעהו.

ג. באחת השיחות הנפלאות של הרבי לפרשת קרח, הוא מרים לרמה עוד יותר גבוהה את המאבק ההרואי של משה להציל אותם מכליה. הנה נקודה עוצמתית: אחרי שניסיונות ההידברות נכשלו, משה עבר לשלב הבא: להראות מנהיגות ולהכריע את המרד. הוא סיכם עם אנשי המחנה הנגדי לקיים 'התערבות' ברורה: מחר בבוקר ניפגש ליד המשכן, כל אחד יאחז מחתה עם גחלים ונראה איפה תרד האש ובמי יבחר ה'.

הבוקר הגיע. קורח ואנשיו נעמדו מצד אחד של המשכן, אהרן ובניו מהצד השני, ואז החלו העניינים להתגלגל במהירות. ה' ציווה את משה לעזוב את המשכן, ללכת לרובע המגורים של קורח ושכניו בני ראובן, ולהרחיק משם את כל הסקרנים: דבר רע מאד עומד לקרות.

ואז התרחשה הפתעה גדולה, המנוגדת לכאורה לצו ה' המפורש:

4. במדבר טז, כה: ויקם משה וילך אל דתן ואבירם – רש"י: ויקם משה – כסבור שישאו לו פנים.

במקום ללכת ולהרחיק את העם ממשכן דתן ואבירם, כציווי ה', משה עשה דבר הפוך: הוא קם והלך לאוהליהם של דתן ואבירם. אבל רגע, באיזו רשות עובר על דברי ה' הקב"ה הכריז עליהם גזר דין מוות וציווה להרחיק את הצופים שלא ייפגעו עם דתן ואבירם ומי הרשה לו לפייס אותם עצמם?

רש"י מרגיש בקושי ואומר דברים סתומים: "ויקם משה – כסבור שישאו לו פנים". מהי כוונת רש"י? מדוע העתיק בראשית דבריו את המילים "ויקם משה" ולא התמקד במילים הבאות והבעייתיות יותר "וילך אל דתן ואבירם"? ומהי פירוש הדברים "כסבור שישאו לו פנים" ולא ישובו מהמחלוקת?

הרבי אומר דברים מפעימים: גם בדקה התשעים, משה לא אומר נואש. הוא לא היה יכול לוותר על יהודי אחד, שעומד להיבלע חיים בבטן האדמה. אבל מצד שני, הגזרה כבר נגזרה והקב"ה אסר לומר להם אפילו מילה אחת. מה יעשה? מדגיש רש"י: "ויקם משה" ובפרשת חיי שרה פירש רש"י: "ויקם שדה עפרון, תקומה הייתה לו שיצא מיד הדיוט ליד מלך". כלומר: "ויקם" הוא לשון הזדקפות וגדולה.

בדרך לשכונת המורדים הוא עבר דרך האוהל שלו, ניגש אל הארון, בחר את גלימת 'הראשון לציון' המהודרת והמרשימה ביותר, חבש את המצנפת, הזדקק מלוא קומתו ויצא אל דתן ואבירם. משה קיווה כי אולי המראה האצילי שלו (בלי לומר להם מילה) יחולל את השינוי והם יישאו לו פנים.

ליקוטי שיחות כח/101: רש"י בא לפרש טעם הליכת משה לדתן ואבירם והיה עליו להיעמד על המילים 'וילך אל דתן ואבירם', ולמה מעתיק רק המילים 'ויקם משה'? אלא שבנוסף להליכת משה, הייתה פעולה נפרדת של 'ויקם משה' - כפי שפירש על 'ויקם שדה עפרון': תקומה הייתה לו, שפירושו עלייה בחשיבות. זו הייתה הליכה של מלך מרומם מעם בכוונה לפעול על דתן ואבירם שישאו לו פנים.

ננסה להפיק מהדברים, תכנית פעולה הלכה למעשה כנגד אדם שמקטין אותך. אפשר לסכם כמה נקודות: ראשית, **לנשום עמוק ולא למהר להגיב.**

שנית: **לערוך חשבון נפש עם עצמנו שאנו באים בידיים נקיות ומתכוונים לשם שמים.** כך משה נוהג מיד בתחילת הדברים. התגובה הראשונה שלו למרד דתן ואבירם, מיד בתחילת הפרשה, היא פסוק סתום (במדבר טז, ד): "וישמע משה ויפל על פניו". המפרשים בכל הדורות העמיקו לחפור בדברי הכתוב ולחפש את מטרת הנפילה על פניו. במיוחד שהתורה לא מספרת על שום התגלות מלמעלה או דברים שאמר לו ה' במסגרת נפילת הפנים.

האור החיים מפרש: "נגד מה שאמרו שהם מתנשאים על קהל ה' ... נפל על פניו להראות קצה האחרון, ההכנעה ושיווה נפשו כעפר הארץ, כעבד המשתחוה לפני השררה".

התגובה הראשונה של משה היא לקיחת צעד אחורה והקטנה עצמית. להראות שאינו מחפש שום כבוד או נצחנות לעצמו. סיפור יפה מרבינו הזקן: פעם נכנס יהודי מתנגד לחסידות ושאל מדוע הרבי נוהג מנהגי כבוד ועומד ויושב על בימה מוגבהת מהחסידיים? אדמור הזקן הוריד ראשו וחשב כמה רגעים ואחר כך ענה שהראש עומד גבוה יותר מהגוף.

שאל אותו בנו, האדמור האמצעי, למה היה צריך להרהר כמה רגעים לפני שענה תשובה פשוטה?
אמר האדמור הזקן: גם משה רבינו נפל על פניו לפני שהגיב לעדת קרח. וזאת כדי לערוך חשבון נפש
עם עצמו שמתכוון לטובת העניין ולא לכבוד עצמו.

שלישית והוא העיקר: **להגיב על ההתנהגות של האדם ולא עליו עצמו.** האדם הוא שלם ומסוגל
ללכת ישר. ההתנהגויות שלו עשויות להיות בעייתיות, אבל האדם גדול יותר מההתנהגות שלו.

אנו עומדים בערב ג' תמוז, יום שמציף את עומק ההתקשרות והגעגוע לרבנו נשיאנו, ואין רעיון מושלם
יותר כדי לבטא עניינו של רבי (ראו מילים נפלאות בספר המאמרים תש עמודים 8-157): רבי הוא מי
שמזכיר לאנשים את מה שהם שכחו. כל אחד רואה בזולת את מה שהוא ולכן הרוב רואים את
ההיבט החיצוני והחומרי שתופס את רוב המקום. אבל הרבי הוא "ראש בני ישראל", הוא המוח
שקרוב יותר אל הקב"ה ומביט על הדברים מלמעלה, מהצד האלוקי שבהם ולכן רואה את אותן
נקודות נפלאות שנעלמות בלהט החיים.

בכל אדם יש משהו יפה – ורבי הוא מי שרואה את זה. ומכאן החשיבות העצומה לשקוע בתורה של
הרבי, להגות ולהעמיק בה, היא נותנת לכולנו את מתנת הטוב, את היכולת להיזכר בכל היהלומים
שבנפשנו שזקוקים רק לליטוש ולניקוי. בערב ג' תמוז פורצת שבעתיים הזעקה: "רצוננו לראות את
מלכנו", מלך ביופיו תחזינה עינינו, בגאולה האמיתית והשלמה וכפשוטה ממש.

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של **שלוחי הרבי ברחבי תבל**

ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל עניניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב